

barn och unga 0-18 år

Program för
barn och unga 0-18 år
2012-2013

INNEHÅLL

1. Inledning	3
2. Teologiska utgångspunkter	4
3. Pedagogisk grundsyn	6
4. Vad vill vi - Vad ska vi?	9
Barn har rätt!	11

”I kristen tro intar barnen en särställning och de behöver därför särskilt uppmärksammas i Svenska kyrkans verksamhet.”

Kyrkoordningen, inledningen

Programmet för barn och unga 0-18 år antogs av stiftsstyrelsen 31 oktober 2012
Skara stift, Box 173, 532 23 SKARA.
Telefon 0511-262 00. www.skarastift.se

Foto: där inget annat anges är de hämtade från Kyrko-CD 5.

1. Inledning

Kyrkoordningens 6 kapitel 4 § beskriver stiftets uppgifter:

”Stiftet skall främja och ha tillsyn över församlingarnas uppgift att fira gudstjänst, bedriva undervisning samt utöva diakoni och mission.

Detta sker genom att stiftet erbjuder utbildning och fortbildning samt genom andra insatser.”

Redan i inledningen till kyrkoordningen (sidan 13) benämns arbetet med barn och unga som centralt: *”Kyrkans uppgift är att för alla klargöra vad dess tro, bekännelse och lära innebär, Svenska kyrkan inbjuder alla att tillhöra trons folk och dela dess liv. I kristen tro intar barnen en särställning och de behöver därför särskilt uppmärksammas i Svenska kyrkans verksamhet.”*

Denna uppgift har uppmärksammats av stiftsstyrelsen, och formulerats under verksamhetsområdet ”Det pastorala uppdraget” på följande sätt:

”Stiftet skall främja en större delaktighet i kyrkans liv bland barn och ungdomar samt utveckla konfirmandarbetet och skolarbetet och samverka med Svenska Kyrkans Unga.”

Stiftsstyrelsen avsätter en stor del av budgeten för verksamheten ”Barn och unga 0-18 år”. Skara stift har också ett samverkansavtal med Svenska Kyrkans Unga kring uppgiften.

Skara stifts verksamhet riktar sig i första hand till anställda, ideella medarbetare samt förtroendevalda på församlings- och pastoratsnivå. Genom att främja och stödja den lokala barn- och ungdomsverksamheten när

vi indirekt även barn och unga. Skara stift driver också viss verksamhet som är riktad till barn och unga. Detta sker främst genom Svenska Kyrkans Unga samt genom de konfirmandläger och familjeläger som stiftet anordnar.

Syftet med detta dokument är att formulera en gemensam policy för Skara stifts och Svenska Kyrkans Ungas uppgift inom området ”Barn och unga 0-18 år”. Här anges de grundläggande värderingar som bör vara vägledande och de mål vi vill sträva mot.

Vi eftersträvar en helhetssyn på barn- och ungdomsfrågorna som en grund för det vidare arbete med mål och handlingsplaner för de olika delområdena.

I enlighet med FN:s barnkonvention betyder här ”barn” den som ännu inte uppnått myndig ålder (18 år).

Svenska Kyrkans Unga är en demokratisk rörelse av barn och ungdomar i Svenska kyrkan.

Vi vill med Kristus i centrum och med dopet som grund verka i hela Guds skapelse och vara en gemenskap i församlingen där vi får växa i tro och ansvar.

Svenska Kyrkans Ungas syftesparagraf

2. Teologiska utgångspunkter

”Barn är en gåva till kyrkan. Kyrkans Herre sätter dem mitt i församlingen. Här och nu liksom en gång i Galiléen, inte som objekt för vår välgörenhet eller ens som mottagare av våra anvisningar utan just som förebilder för lärjungaskap. ---

(Ekumeniskt uttalande från England inför barnåret 1979)

Barnet är störst i himmelriket

När lärjungarna frågade Jesus vem som var störst i himmelriket, kallade han till sig ett barn. Han sa: ”San-nerligen, om ni inte omvänder er och blir som barnen kommer ni aldrig in i himmelriket. De som gör sig själva små som det här barnet är störst i himmelriket. Och den som i mitt namn tar emot ett sådant barn tar emot mig.” (Matt 18:1-5, 10). I andligt hänseende har vuxna mycket att lära av barn. Forskning har visat att barn föds med en helhetsbild av tillvaron, som med tiden går förlorad. Upplevelsen av helhet och sammanhang är starkt förknip- pad med andlighet och gudstro. Barn som växer upp i ett samhälle präglad av individualism, materialism och medias starka påtryckningar behöver på ett särskilt sätt stöd från vuxna, som bekräftar och ger plats för barnets gudstro och andliga upplevelser.

Gamla testamentet berättar om den unge Samuel som hör Guds röst i templet, trots att det ”på den tiden” var ”ovanligt att Herren talade till människor” (1 Sam 3). I Nya testamentet är det ungdomar som anförtros de största uppgifterna: Maria och flera av lärjungarna var sannolikt tonåringar.

Att visa omsorg om de minsta

Jesus började sitt liv som ett barn på flykt. Evangelierna berättar om hur den vuxne Jesus konsekvent söker sig

till de mest utsatta i den tidens judiska samhälle, till dem som betraktades som mindre värda och som saknade röst i det offentliga livet.

I Jesu efterföljd måste kyrkan ägna en särskild diakonal omsorg åt barnen och ge röst åt dem som ofta drabbas hårdast av negativa förändringar och konflikter i samhäl- let. Omsorgen måste gälla både barn i vårt eget land och i andra delar av världen. Kyrkan kan inte med bibehållen trovärdighet överlämna arbetet med barnrättsfrågor till profana organisationer.

Att lära och leka tillsammans med barn

Dopet är en helig handling som på ett särskilt sätt ut- trycker Guds kärlek och omsorg om varje människa.

Svenska kyrkan praktiserar dop av barn och församlingens uppdrag är att fråga efter, undervisa och lära tillsammans med de barn som döpts (Matt 28:18-20). Konfirmationen är en viktig del av dopuppföljningen och ska inte ses som en isolerad företeelse. Den måste förberedas genom en väl planerad barnverksamhet och skolkontakt, samt följas upp med en genomtänkt ungdomsverksamhet.

Svenska Kyrkans Unga slår fast i sin syftesparagraf att barn och unga i församlingen ska få ”växa i tro och ansvar”. Gudstjänsten är en central del av det kristna livet och barn har samma rätt till kyrkorummet som vuxna. Barn har rätt att fira gudstjänst i församlingen på sina villkor, t ex med lek, sånger, dans, glädje, enkelhet och förundran.

Att ge evangeliet vidare

I en tid då kunskaper om religion, kristen tro och kristna traditioner i allt mindre omfattning förmedlas genom hem och skola, står kyrkan inför en stor utmaning att finna nya vägar att stödja barns andliga utveckling. Forskning visar att en människas personlighet och grundläggande värderingar i allt väsentligt formas redan i unga år. Det betyder att svenska folkets relation till Svenska kyrkan i framtiden till största delen avgörs av hur Svenska kyrkan lyckas möta barns och föräldrars frågor och behov i dag. Det är hela församlingens uppgift – och kanske rent av den viktigaste uppgiften – att ge vidare evangeliet till nästa generation, det vill säga barnen.

”En kyrka som inte utan förbehåll accepterar barn i sin gemenskap berövar inte bara dessa människor det som rättmätigt tillhör dem. Den förlust en sådan kyrka gör är ännu mer ödesdiger.”

(Ekumeniskt uttalande från England inför barnåret 1979)

*Ett barn har hundra språk
men berövas nittionio.
Skolan och kulturen
skiljer huvudet från kroppen.
De tvingar en att tänka utan kropp
och handla utan huvud.
Leken och arbetet,
verkligheten och fantasin,
vetenskapen och fantastieriet,
det inre och det yttre
görs till varandras motsatser.*

Loris Malaguzzi

3. Pedagogisk grundsyn

Svenska kyrkan är ett evangelisk-lutherskt trossamfund och utifrån den grundförutsättningen ska vår undervisning ske. Genom dopet är vi insatta i ett undervisande sammanhang och vi är bemyndigade att ta ansvar för vårt eget och andras lärande.

Ur den kristna tron växer några viktiga värderingar fram som blir ett utgångsläge för vårt arbete i barn- och

”Varje barn är i viss mån likt alla barn, varje barn är i viss mån likt vissa barn och varje barn är i viss mån inte likt något annat barn”

I Engdahl, 1998

ungdomsverksamheten. Skara stifts pedagogiska grundsyn bygger på värden som vi har formulerat i Skara stifts ”Program för kompetensutveckling”.

Människosyn: Utgångspunkten är att människan är skapad till Guds avbild och har fått förtroende av Gud att vara förvaltare av skapelsen och handla medvetet, självständigt och ta ansvar för sina handlingar. Men människan är både stark och sårbar / --- /.

Kunskapssyn: Utgångspunkten är att människan är subjekt i sitt eget lärande. Lärandet ska ta sin utgångspunkt i vars och ens förutsättningar, upplevelser och behov.

Samhällssyn: Utgångspunkten är att synen på samhället alltid måste vara nutidsrelaterad. Kyrkan ska vara väl insatt i och analysera de rådande ideologierna. Kyrkan ska slå vakt om den svages rätt, om de utsatta och om minoriteter.

Bibelsyn: Utgångspunkten är att bibeln är Guds tilltal till människor. Tilltalet måste tas emot, tolkas och förstås för att bli levande. Att läsa bibeln är att leva i ett sökande, i en fortgående process. Detta sker i relation till den historiska kontexten och till kyrkans tolkningstradition.

Gudsbild: Grunden för kristen tro är den gudsrelation som finns i och genom Jesus Kristus, hans liv, död och uppståndelse. Gud har omsorg om var och en av oss och vill befria oss och kallar oss som medarbetare i Guds rike.

Vi är också bärare av den pedagogiska grundsyn som i stort präglar hela Svenska kyrkan och som kommer till uttryck i Svenska kyrkans grunddokument. Samtidigt är det viktigt att hela tiden reflektera över den pedagogiska grundsynen, låta den utvecklas och vara öppen för ny kunskap om hur människor lär.

Modern psykologi och pedagogik vill utforska och an-

vända de resurser som vi människor har i oss. Det gäller vår kognitiva och vår emotionella förmåga men även det inre andliga liv som påverkar tänkandet, intuitionen och reflektionen. Den pedagogik som idag präglar undervisningen bland barn och unga inom samhällets barnomsorg och skola präglar också en stor del av Svenska kyrkans verksamhet.

Svenska kyrkan menar att varje människa är unik och har rätt att bli bemött och respekterad som individ. Barnet är en kompetent individ som förstår och klarar av mycket. Alla barn föds med en inre kraft och vilja att växa och med en förmåga att problematisera kunskap utifrån sin ålder, sin mognad och i sin miljö.

Jesus mötte människor som individer och inte endast som gruppvarer. En pedagogisk grundtes som är viktig för kyrkans verksamhet bland barn och unga är att individen är subjekt i lärandet. Barnet lär sig genom att aktivt delta i en läroprocess. Individen är därmed inte ett objekt eller bara mottagare för andras aktivitet, utan måste själv ta och få ansvar för vad hon vill lära.

En grundtanke som flera pedagogiska skolor lyfter fram är vikten av den sociala interaktionen. Dialogen och samspelet mellan människor frigör och medvetandegör krafter och hjälper oss att reflektera kritiskt och ur olika synvinklar se på den kunskap som förmedlas. Motivationen är en viktig komponent för lärandet. Kunskapen ska bli något jag förstår och gör till en del av mig själv.

Nedlagt i människan finns förmågan att lära och utvecklas på många olika sätt och under alla skeden i livet. Upplevelser, känslor, synintryck, hörsel och doft - alla våra sinnen använder vi i lärandet. Rummet och miljön har också stor betydelse. Men vi är olika och har olika preferenser för vilka lärometoder som fungerar bäst. Lärandet är en process där många olika uttrycksätt samverkar:

lek, sång, skapande och fantasi likaväl som den tysta reflektionen eller samtalet med andra.

I Svenska kyrkan ser vi barnet som en fullvärdig människa. Barnet har rätt att med respekt bli lyssnat till men det är också viktigt för oss vuxna att förstå och anpassa oss till barnets mognadsnivå. Barn är fullt kapabla att delta i beslutfattande processer men behöver mognad innan de är redo att leda en grupp. Vårt vuxenansvar ligger i att finnas vid deras sida.

Bemötande - pedagogik i handling

”Låt barnen komma hit till mig och hindra dem inte: Guds rike tillhör sådana som de. – Och han tog dem i famnen, lade händerna på dem och välsignade dem. (Mark 10: 14,16)

De värden vi värnar i relationen till barn och unga måste omsättas i praktiken. Vår grundsyn måste komma till uttryck i förhållningssätt, bemötande och handlingar. Att se och bemöta varje barn som unikt och värdefullt blir allt viktigare i dagens samhälle. Som vuxna får vi aldrig kränka ett barn eller låta det känna sig oönskat.

I kyrkans verksamhet uttrycker vi ofta en önskan att barn ska få vara just barn. Därför ska vi forma verksamheter som är på barnens villkor. När samhället i många sammanhang ställer stora krav redan på det lilla barnet, känns det angeläget att vi inbjuder barnen att delta som just barn! Det barn som blir sett, bekräftat och älskat växer som människa och i sin tro.

Även den unga människan behöver vuxna som möter dem med respekt, som bevakar deras rättigheter och visar tilltro till deras kompetens och förmåga. På så sätt lär de känna sig själva, kan göra egna val och i allt högre grad ta ansvar för sina egna liv. Här har Svenska kyrkans verksamhet för ungdomar stora möjligheter med de pedagogiska metoder som används idag. Nya sätt att kommunicera gör att många barn och ungdomar söker sig till andra mötesplatser än kyrkan för att prata och bli sedda. Som kyrka behöver vi därför bli allt bättre på att möta barn och unga på deras egna arenor, inte minst i skolan och på internet. Unga bör dessutom ges mer ansvar och utrymme i församlingens liv. Ett gott exempel är att man som 16-åring får rösta i kyrkovalet, en uttryck för att kyrkan ger unga ett förtroende och visar att deras röst och åsikt är av betydelse.

”Man måste tokälska dom”.

Som kyrka har vi en stark önskan om att få förtroendet från barnen och ungdomarna att vara deras följeslagare och ledare. För detta krävs en relation som präglas av tillit, förtroende och kärlek. När vi möter barnen och ungdomarna med respekt och som fullvärdiga människor, kan vi se deras förtroende som en gåva, en möjlighet att få vägleda dem i reflektionen kring tros- och livsfrågor.

Att erbjuda verksamhet för barn och unga i församlingen innebär en möjlighet att värna deras rätt till andlig utveckling. Verksamheten innebär också en möjlighet för de unga att växa i ansvar både för kyrkans och samhällets utveckling. Detta är stora frågor som kyrkans medarbetare behöver få utrymme att fundera över tillsammans. En målsättning för oss som stift är att skapa arenor för reflektion och samtal kring vårt sätt att möta barnen. Tillsammans kan vi utveckla tankar och metoder kring en levande barn- och ungdomsverksamhet.

4. Vad vill vi - vad ska vi?

Syftet med all verksamhet i Svenska kyrkan är enligt Kyrkoordningens första kapitel:

”att människor ska komma till tro på Kristus och leva i tro, en kristen gemenskap skapas och fördjupas, Guds rike utbreddas och skapelsen återupprättas”

Verksamhetsidé för Skara stift:

”Stiftet ska främja församlingarnas verksamhet 0 – 18 år så att barns och ungdomars särställning i Svenska kyrkan bekräftas och synliggörs.”

Detta är den gemensamma verksamhetsidén och syftet med den verksamhet inom området Barn och unga 0-18 som bedrivs av Skara stift. Här inkluderas även konfirmandverksamhet, skolkirka, dopuppföljning med flera delområden.

Församlingarna, förtroendevalda, anställda och ideella medarbetare, är således den främsta målgruppen för stiftets verksamhet. Uppgiften är att främja församlingarnas arbete för och med denna åldersgrupp och det yttersta syftet är att barns och ungdomars plats och utrymme i Svenska kyrkan bevakas och lyfts fram.

”Dialog är en nödvändig förutsättning. Genom samtal med andra frigörs vi från bundenheten till våra egna intryck av omvärlden.”

Övergripande mål

Några övergripande mål är gemensamma för alla delområden inom 0-18-årsverksamheten:

- En helhetssyn på verksamheten Barn och unga 0-18 år präglar såväl stift som församlingar
- 0-18-perspektivet genomsyrar beslutande organ i stift och församlingar
- Det finns regelbunden och konstruktiv kommunikation med församlingarna, Svenska kyrkan på nationell nivå och med Svenska Kyrkans Unga på nationell nivå.
- Stiftskansliet och Svenska Kyrkans Unga erbjuder stöd till församlingarna genom att planera och genomföra stiftsarrangemang där barn och unga får möjlighet att träffas över pastoratsgränserna.
- Pastorn utvecklar sitt konfirmandarbete i enlighet med Riktlinjer för Svenska kyrkans konfirmandarbete.
- Stiftskansliet och Svenska Kyrkans Unga erbjuder kompetensutveckling inom området barn och unga där trender, ny kunskap och forskning aktualiseras.

Barnkonventionens fyra huvudprinciper

Fyra sakartiklar i barnkonventionen är vägledande för hur helheten ska tolkas. Artikel 2, 3, 6 och 12 kallas för de fyra huvudprinciperna. När man läser övriga artiklar ska man läsa dem med huvudprinciperna ”som glasögon”.

- **Artikel 2** slår fast att alla barn har samma rättigheter och lika värde. Ingen får diskrimineras. Barnkonventionen gäller för alla barn som befinner sig i ett land som har ratificerat den.
- **Artikel 3** anger att det är barnets bästa som ska komma i främsta rummet vid alla åtgärder som rör barnet. Begreppet ”barnets bästa” är konventionens grundpelare och har analyserats mer än något annat begrepp i barnkonventionen. Vad som är barnets bästa måste avgöras i varje enskilt fall.
- **Artikel 6** säger att varje barn har rätt att överleva, leva och utvecklas. Artikeln handlar inte bara om barnets fysiska hälsa utan också om den andliga, moraliska, psykiska och sociala utvecklingen.
- **Artikel 12** handlar om barnets rätt att uttrycka sina åsikter och få dem beaktade i alla frågor som berör honom eller henne. När åsikterna beaktas ska hänsyn tas till barnets ålder och mognad.

”Människan blir människa endast i kontakt med andra och i ett socialt sammanhang i den historiska utvecklingen.”

Martin Buber

Foto: Harald Jonsson

”Barns och ungdomars engagemang uppstår i mötet med omvärlden och ledarens viktigaste roll är så väl att väcka intresse, nyfikenhet, undran som att stötta och utmana. För detta krävs en stor medvetenhet hos ledaren, om varje barn och ungdom och om hans eller hennes egen roll i detta lärande”.

Pramling Samuelsson/Sheridan

Barn har rätt!

1. Barn är fullvärdiga människor men ännu ej vuxna människor
2. Barn har rätt att få den omsorg och vägledning de behöver för sin utveckling
3. Barnets bästa ska alltid komma i första hand
4. Barn har rätt att synas och ta plats. I Guds rike är barnet störst.
5. Barn har rätt att aktivt och tillsammans med andra dela uppdraget att vara Kristi kyrka
6. Barn har rätt till andlig utveckling
7. Barn har rätt att fira gudstjänst på sina villkor

Litteratur

- Bibeln
- Kyrkoordningen för Svenska kyrkan, 2010 Verbum förlag AB
- Program för kompetensutveckling 2009 – 2013, stiftsstyrelsen Skara stift
- FN:s barnkonvention <http://www.unicef.se/assets/barnkonventionen.pdf>
- Lärande och undervisning – grund för Svenska kyrkans pedagogiska arbete. (2000) Svenska kyrkans nämnd för kyrkolivets utveckling Uppsala: Svenska kyrkan, kyrkokansliet.
- I dialog med barn-grund för Svenska kyrkans arbete bland barn 0 – 14 år (1999) Församlingsnämnden: Svenska kyrkan, kyrkokansliet
- Riktlinjer för Svenska kyrkans konfirmandarbete, 2008 Svenska kyrkan och Verbum förlag
- Svenska kyrkan (2008) Dela liv, inspiration och fördjupning i konfirmandarbetet. Verbum förlag AB
- Anna Forssell, red (2005) Boken om pedagogerna, Liber AB
- Roger Säljö (2000) Lärande i praktiken – ett sociokulturellt perspektiv, Norstedts akademiska förlag
- Olga Dysthe, red (2003) Dialog, samspel och lärande, Studentlitteratur

© PhotoXpress.com

*”Genom dopet är vi insatta
i ett undervisande
sammanhang
och vi är bemyndigade
att ta ansvar för vårt eget
och andras lärande”.*

*ur Program för kompetensutveckling 2009 – 2013,
stiftsstyrelsen Skara stift*

